

Het buiten Gijnwens te Baambrugge

E. Munnig Schmidt

In het fraaie museumhuis Van Loon aan de Keizersgracht te Amsterdam waren in het voorjaar van 2012 portretten van de hand van Michiel van Musscher (1645-1705) te bewonderen. Schrijver dezes werd opmerkzaam gemaakt¹ op twee van diens schilderijen van het echtpaar Valckenier-Pellicorne dat in Baambrugge 's zomers een buitenplaats bewoonde. Die Valckenier was Pieter Ranst Valckenier (1661-1704) die de plaats, later **Gijnwens**(-ch) genoemd, erfde van zijn vader Gillis Valckenier (1623-'80), vele jaren lang burgemeester van Amsterdam. (In *Hollands Arcadia* van Rademaker staat een Gijnwens genoemd buitenhuis dat echter geen overeenkomst vertoont met dat op de beide schilderijen.) Van zijn moeder Jacoba Ranst (1622-'76) voegde Pieter haar achternaam aan de zijne toe, iets wat vaker gedaan werd als de naam dreigde uit te sterven. Pieter was onder meer bewindhebber van de V.O.C. Zijn vrouw Eva Suzanna Pellicorne (1670- 1732) bleef na het overlijden van haar man in 1704 het buiten bewonen totdat zij het in 1727 verkocht aan mr. Joan van der Voort (1667-1727), die met een nicht van haar man, Anna Jacoba Valckenier (1676-1743) was getrouwd. Anna was een dochter van Pieters oudere broer Wouter (1650-1707), die secretaris van de stad Amsterdam is geweest en de naastgelegen boerderij, later het buiten **Landlust** geheten, bezat met veel grond voor zijn ossen, die hij daarop liet 'vetweiden'. (Dat **Landlust** bestond kennelijk nog niet toen Rademaker zijn *Hollands Arcadia* produceerde.) **Gijnwens** is hoogstwaarschijnlijk later ontstaan uit een dergelijke vetweiders boerderij lang nadat grootvader Valckenier rond 1635 de grond in Baambrugge kocht. De bewindslieden van de VOC verdienden met dat vetweiden van vaak uit noord Duitsland en Denemarken te voet aangevoerde vee een behoorlijk inkomen daar met het ingezouten vlees hun schepen werden bevoorrad. De familie heeft de plaats met een onderbreking van tien jaar behouden tot 1805 wat in deze contreien uitzonderlijk lang was.²

Terug naar de beide schilderijen. Op elke daarvan is namelijk een deel van de voorgevel van een buitenhuis te zien: bij Pieter het linker deel en bij Eva het

Pieter Ranst Valckenier (1661-1704) eigenaar van het buiten Gijnwens. (Foto Museum Van Loon)

Eva Suzanna Pellicorne (1670-1732) echtgenote van Pieter. (Foto Museum Van Loon)

rechter deel. De afbeeldingen zijn nogal gedetailleerd, het huis is ingetogen en doet niet aan als fantasie van de schilder.

Het ligt voor de hand te denken dat het hun buiten aan de Angstel moet voorstellen, hoewel de achtergrond meer aan een duinlandschap doet denken. Vergelijking met de etsgravure in Abraham Rademakers *Hollands Arcadia* uit 1730 van **Gijnwens** laat een ander huis zien. Dat huis heeft een brede dakkapel met een timpaan, vier gelijke kruisvenstertraveeën, een overdreven hoog getekend souterrain en kennelijk de ingang aan de zijkant. Het huis op de schilderijen heeft vijf traveeën en vijf dakkapellen waarvan de middelste wat breder is. De ingang zit in het midden met een balkon erboven op twee pilaren. Tussen de traveeën reiken pilasters van de onderzijde van de gevel tot bijna aan de gootlijst waardoor de raampartijen in ondiepe nissen liggen. Wat dat betreft lijkt het geschilderde huis meer op het buurhuis **Kerkkroon** op de etsgravure in *Hollands Arcadia*, dat op zeven traveeën kan bogen al zijn de twee naast de voordeur en die op de verdieping halve kruiskozijnen en lijken er slechts twee misschien drie dakkapellen op het dakvlak te zijn aangebracht. Geen van beide huizen heeft een souterrain. Wel hebben zij een volledige verdieping. Zou het door Rademaker gegraveerde huis **Gijnwens** een vervanging kunnen zijn van een mogelijk afgebrand huis of was het geschilderde toch fantasie? In ieder geval kennen wij nu weer de toenmalige bewoners in hun barokke kledij die – vergeleken met die van hun ouders – al aangeeft dat we op weg zijn naar de spilzieke 18de eeuw.

Noten

- 1 Vriendelijke mededeling jhr. H.S. van Lennep.
- 2 D.L.H. Slebos, 2005, 'De Amsterdamse tak van het geslacht Valckenier en hun sporen in Baambrugge', in: *Jaarboekje Nifftarlake*, p. 51-72.